

گزارش برنامه معرفی و نقد کتاب

"پژوهش پدیدارشناسی در مشاوره و روانشناسی"

دانشگاه امام صادق علیه السلام
پردیس خاوران

به مناسبت هفته پژوهش دفتر نشر متون علمی
حوزه معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه
امام صادق (ع) پردیس خاوران برگزار می نماید:

معرفی و نقد کتاب

پژوهش پدیدارشناسی در مشاوره و روانشناسی

تألیف: دکتر خدیجه ابوالمعالی

دکتر سعید بهشتی
استاد دانشگاه علامه طباطبائی

ناقدان:

دکتر فریدرز باقری
دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی
واحد علوم و تحقیقات

دبیر علمی برنامه:
دکتر زهره موسی زاده

ساعت: ۱۳:۳۰

سه شنبه: ۲۲ آذر ۱۴۰۱

ساختمان اداری، سالن بانو امین
(سالن کنفرانسی)

فهرست مطالب

.....	مقدمه
.....	معرفی کتاب
.....	گزارش علمی برنامه
.....	گزارش عملکرد اجرایی
.....	ارزیابی برنامه
.....	پیوست ها

مقدمه

دفتر نشر متون علمی حوزه معاونت پژوهشی و فناوری به منظور معرفی آثار منتشره، ترغیب مخاطبان، تبیین اهمیت و معرفی آثار ارائه شده برای چاپ به صورت کتاب و کشف نقاط قوت و ضعف آن‌ها اقدام به برگزاری سلسله برنامه‌های «معرفی و نقد کتاب» نموده است. برنامه «معرفی و نقد کتاب» پژوهش پدیدارشناسی در مشاوره و روانشناسی «یکی دیگر از این مجموعه برنامه‌هاست. این کتاب توسط دکتر خدیجه ابوالمعالی دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال به رشته تحریر درآمده است.

ناقدان این برنامه جناب آقای دکتر سعید بهشتی استاد گروه فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی دانشگاه علامه طباطبائی (ره) و جناب آقای دکتر فریبرز باقری دانشیار گروه روانشناسی عمومی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات بودند. این برنامه در روز سه‌شنبه ۲۲ آذر ۱۴۰۱ به مدت ۲ ساعت، از ساعت ۱۳:۳۰ تا ۱۵:۳۰ با حضور اساتید محترم و دانش‌آموختگان به صورت حضوری در ساختمان اداری سالن بانو امین (سالن کنفرانس) برگزار شد.

معرفی کتاب

کتاب «پژوهش پدیدارشناسی در مشاوره و روانشناسی» تألیف خانم دکتر خدیجه ابوالمعالی بوده که به همت انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) و پردیس خواهران به چاپ خواهد رسید.

بخش‌ها و فصول کتاب:

• بخش اول: فلسفه پدیدارشناسی و ورود آن به روانشناسی و مشاوره

- فصل اول: فلسفه پدیدارشناسی
- فصل دوم: کاربرد پدیدارشناسی در روانشناسی و مشاوره

• بخش دوم: کاربرد پدیدارشناسی توصیفی و تفسیری

- فصل سوم: از فلسفه پدیدارشناسی توصیفی تا پژوهش پدیدارشناسی توصیفی
- فصل چهارم: از فلسفه پدیدارشناسی تفسیری تا پژوهش پدیدارشناسی تفسیری
- فصل پنجم: اصول روش شناسی پژوهش پدیدارشناسی
- فصل ششم: ملاحظات اخلاقی در پژوهش پدیدارشناسی

• بخش سوم: رویه‌های تحلیل داده‌ها در پژوهش پدیدارشناسی

- فصل هفتم: تحلیل داده‌ها در پژوهش پدیدارشناسی توصیفی
- فصل هشتم: تحلیل داده‌ها در پژوهش پدیدارشناسی تفسیری

خلاصه کتاب:

پدیدارشناسی به عنوان یک رویکرد پژوهش کیفی تعریف می‌شود که جوهر یک پدیده را از چشم‌انداز افرادی که آن را تجربه کرده‌اند بررسی کرده و به توصیف آگاهی و تجربه یک یا چند فرد از یک پدیده می‌پردازد. پدیدارشناسی رویکردی با ارزش برای تحقیق است و در حوزه‌های مختلف علوم انسانی، و به طور خاص در تحقیقات روانشناسی و مشاوره از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. برای مثال به عنوان روانشناس یا مشاور ممکن است علاقه‌مند باشید که بدانید برنده شدن در یک مسابقه، از دیدگاه فوتبالیست‌ها چه معنایی دارد؟ از دیدگاه یک سالمند، زندگی در خانه سالمندان چگونه معنا می‌شود؟ و ... برای پاسخ دادن به این سؤال‌ها نیاز به تجربه بی‌واسطه و دست اول مشارکت‌کنندگان داریم. دستیابی به این تجربه مستلزم این است که از مشارکت‌کنندگان بخواهیم که تجربه شخصی خود را از یک موقعیت توصیف کنند و تمام توجه خود را صرف این کار کنند.

امروزه شاهد تمایل روزافزون استادان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی برای انجام پژوهش‌های پدیدارشناسی، به ویژه در رشته‌های روان‌شناسی و مشاوره هستیم. علی‌رغم استقبال استادان و دانشجویان از این روش، منبع تخصصی مناسبی در این زمینه برای علاقه‌مندان وجود ندارد. فقدان منبع مناسب در این حوزه، این انگیزه را به وجود آورد که یک راهنمای نظری و عملی برای علاقه‌مندان به پژوهش پدیدارشناسی تدوین شود تا راه‌گشای آنان در انجام این پژوهش باشد. با توجه به اهمیت آشنایی پدیدارپژوهان با مفاهیم فلسفی پدیدارشناسی و تفسیرهای فلسفی از تجربه بشری، در این کتاب نخست به ریشه‌ها و رویکردهای فلسفی این روش، و سپس به رویه‌های پژوهش پدیدارشناسی و فرآیند اجرای آن پرداخته‌شد. از اینرو، در این کتاب، نخست مبانی فلسفی پدیدارشناسی بررسی شده، و سپس به انواع و رویه‌های اجرایی پژوهش پدیدارشناسی پرداخته شده است.

📌 گزارش علمی برنامه

معرفی و نقد کتاب "پژوهش پدیدارشناسی در مشاوره و روانشناسی" با حضور دکتر خدیجه ابوالعالی دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی مؤلف اثر و همچنین با حضور جناب آقای دکتر سعید بهشتی استاد گروه فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی دانشگاه علامه طباطبائی (ره) و جناب آقای دکتر فریبرز باقری دانشیار گروه روانشناسی عمومی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات به عنوان ناقدان اثر مذکور در روز سه‌شنبه ۲۲ آذر ۱۴۰۱ در سالن بانو امین (سالن کنفرانس) پردیس خاوران دانشگاه امام صادق (ع) برگزار شد.

دکتر خدیجه ابوالعالی در این برنامه ضمن بیان عناوین بخش‌ها و فصول کتاب به ذکر خلاصه‌ای از فلسفه پدیدارشناسی و کاربرد آن در روانشناسی و مشاوره پرداخت و به تأکیدات پدیدارشناسی هوسرل، هایدگر و گادامر اشاره کرد و پدیدارشناسی استعلایی و هرمنوتیک را با یکدیگر مقایسه نمود.

وی در همین راستا و در خلال توصیف بخش دوم (فصل‌های ۳ تا ۶) کتاب به تشریح و توصیف مواردی چون کاربرد فلسفه پدیدارشناسی توصیفی و تفسیری در پژوهش، اصول روش‌شناسی پژوهش پدیدارشناسی و ملاحظات اخلاقی مبادرت کرد و ابتدا موضوعات اخلاقی که به طور کلی در پژوهش‌های کیفی به کار می‌روند، و سپس موضوعات اخلاقی که به طور خاص در پژوهش پدیدارشناسی مورد بحث قرار می‌گیرند را مطرح کرد.

دکتر ابوالمعالی در ادامه و در قالب بخش سوم، رویه‌های تحلیل داده‌ها در پژوهش پدیدارشناسی را در دو قسمت پدیدارشناسی توصیفی و پدیدارشناسی تفسیری تشریح و تبیین کرد. وی رویه‌های تحلیل داده‌ها در پدیدارشناسی توصیفی را بر اساس دیدگاه کلایزی، ون‌کام، موستاکس، ساندلر و همکاران، جیورجی و اشیپگلبرگ بیان کرد. سپس ضمن توضیح چگونگی تحلیل داده‌ها در پژوهش پدیدارشناسی تفسیری روش پیشنهادی اسمیت، یعنی تحلیل پدیدارشناسی تفسیری (IPA) و مراحل تحلیل داده‌ها از رویکرد ماکس ون‌مانن، برای دستیابی به ذات و جوهر یک پدیده، با تأکید بر گشودگی و حساسیت پژوهشگر را به صورت کاربردی معرفی نمود.

در ادامه دکتر باقری، ناقد جلسه، به ویژگی‌های برجسته این اثر پرداخت و آن را تلاشی دانست که با به‌کار بردن مثال‌های عینی مناسب توانسته پدیدارشناسی توصیفی و تفسیری را از آسمان نظریه‌ها بر روی زمین آورد و با ساختار منطقی ساده، آن را قابل فهم گرداند. وی استفاده از منابع خارجی به روز و جداول و نمودارهای خلاصه‌کننده متعدد را از دیگر مزیت اثر برشمرد. وی در ادامه به تحولات جریانات فکری در غرب اشاره کرد و خاطرنشان نمود: از این جنبه که اثر حاضر دری را به سوی ادراک و فهم بهتر جهان هستی فراهم می‌آورد؛ بسیار حائز اهمیت است.

دکتر باقری در ادامه به برخی اشکالات شکلی اثر مذکور اشاره نمود و تصریح کرد: در این اثر برخی از واژه‌ها نیاز به معادل انگلیسی دارد که ثبت نشده است و در آخر ایشان تدوین اثری درباره ادراک و فهم انسان از جهان هستی که برگرفته از آیات قرآن کریم و روایات باشد را به مؤلف پیشنهاد نمود چرا که در دین اسلام ضمن تأکید بر عقلانیت، هیچگاه میان عقلانیت و تجربه‌گرایی فاصله‌ای نبوده است.

سپس دکتر بهشتی، ناقد جلسه ضمن اشاره به نکات مثبت اثر؛ بیان داشت: بهتر است به جای واژه پدیدارشناسی از پدیدارشناختی استفاده شود. وی منطق عنوان بخش دوم را زیر سؤال برد و گفت: عناوین فصل ۳ و ۴ با عنوان بخش مربوط همخوانی ندارد و عنوان فصل ۵ که به اصول اشاره دارد بسیار کلی است. در ادامه ناقد محترم سؤالاتی درباره بخش سوم که به رویه‌ها پرداخته و ارتباط میان مطالب بخش اول، که مبانی فلسفی است و بخش‌های دیگر کتاب که پژوهش پدیدارشناسی است؛ مطرح نمود. وی در ادامه پیشنهاد داد ساختار و نظام‌مندی کتاب بهتر گردد.

در آخر دکتر ابوالمعالی، نویسنده کتاب ضمن پاسخ به سؤالات ناقدان محترم به فصول مختلف کتاب اشاره کرد و خاطرنشان نمود: چالش بسیار زیادی در چینش مطالب کتاب وجود داشت و نویسنده تلاش نمود ضمن رعایت ارتباط میان مطالب، خدشه‌ای به محتوا وارد نشود.

گزارش عملکرد اجرایی

اقدامات انجام شده قبل از برنامه

- برنامه ریزی در خصوص زمان برگزاری نشست و هماهنگی با نویسنده و ناقدان محترم
- تهیه پوستر برنامه
- استخراج رزومه نویسنده و ناقدان و تلخیص آن برای ارائه حین برنامه
- تهیه پاور مناسب برنامه
- اطلاع‌رسانی عمومی و اعلام زمان و مکان برنامه

- تهیه پرینت رنگی از پوستر برنامه و نصب آن در قسمت‌های مختلف دانشگاه
- هماهنگی با معاونت اداری جهت درج پوستر در صفحه اول سایت و سیدا و کانال‌های مختلف
- هماهنگی جهت تهیه خبر از برنامه
- پیگیری دریافت پاور خلاصه کتاب از نویسنده
- پیگیری مجدد هماهنگی زمان برنامه با ناقدان
- تهیه دعوتنامه و ارسال آن از طریق کارتابل و ایمیل و ...
- انجام هماهنگی‌های لازم برای آماده سازی مکان برگزاری برنامه
- هماهنگی با معاونت پژوهشی به منظور ضبط صدا
- انجام هماهنگی‌های لازم برای ایاب و ذهاب ناقدان برنامه
- آماده‌سازی و ارائه گزارش مالی حق الزحمه ناقدان

اقدامات به عمل آمده پس از برگزاری برنامه

- تهیه و تنظیم گزارش فعالیت‌های برنامه
- آماده‌سازی گواهی ارائه نقد و ارسال آن
- دستور پرداخت‌های مالی

🚩 ارزیابی برنامه

این برنامه بعد از ایام کرونا اولین برنامه ای بود که به صورت حضوری برگزار شد و با وجود تبلیغات گسترده، تعداد شرکت کنندگان اعم از اساتید، دانش آموختگان و دانشجویان در این برنامه نسبت به برنامه های پیشین کاهش داشت که می توان قرین شدن این برنامه را با دیگر برنامه‌های هفته پژوهش، آلودگی هوا و مجازی شدن برخی فعالیت‌های آموزشی و پرورشی و نیز برگزاری نشست نقد پیش از چاپ و انتشار کتاب در مجامع علمی و دانشگاهی را از دلایل این کاهش دانست.

در این برنامه علاوه بر معرفی کتاب حاضر و دانش افزایی در حیطه آن، نقدهای مثبت و منفی مفیدی جهت تکمیل مباحث این کتاب، ارائه شد و نقاط قوت و ضعف این کتاب بازگو گردید. از این رو نویسنده محترم می تواند قبل از چاپ کتاب اقدام به رفع نقاط ضعف و برطرف ساختن اشکالات مطرح شده از سوی ناقدان محترم مبادرت ورزد. از سویی دیگر روند ادامه این تحقیق و مسیر تحقیق‌های بعد ترسیم گشت و شرکت کنندگان به مطالعه این کتاب و تحقیق بیشتر در این زمینه ترغیب شدند.

خداوند را شاکریم که به مساعدت معاونت محترم پژوهشی و تلاش و پشتیبانی‌های مدیر کل محترم و همت مدیر دفتر نشر متون علمی این برنامه بسیار عالی برگزار گردید.

🚩 پیوست ها

